

R E C E N Z J A
rozprawy doktorskiej Pani Megi Bibiluri
nt. Mediacja jako alternatywna forma rozwiązywania konfliktów wśród młodzieży
w Gruzji – perspektywa socjopedagogiczna
napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Agnieszki Cybal-Michalskiej dr h. c.,
Promotorka pomocnicza: prof. UAM dr hab. Barbara Jankowiak

1. Podstawa sporządzonej oceny

Podstawą wydania oceny rozprawy doktorskiej Megi Bibiluri nt. „Mediacja jako alternatywna forma rozwiązywania konfliktów wśród młodzieży w Gruzji – perspektywa socjopedagogiczna” napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Agnieszki Cybal-Michalskiej dr h. c., Promotorka pomocnicza: prof. UAM dr hab. Barbara Jankowiak jest pismo prof. dr hab. Agnieszki Cybal-Michalskiej, dr h. c Przewodniczącej Rady Naukowej Dyscypliny Pedagogika Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 3 lipca 2024 r. informujące, iż zgodnie z Uchwałą Rady Naukowej Dyscypliny Pedagogika Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 24.09.2024 r., zostałem powołany na recenzenta w celu sporządzenia oceny rozprawy.

2. Konteksty ogólne rozprawy

Wstępne, a następnie wnikliwe zapoznanie się z przedstawioną pracą wskazuje, iż będziemy mieli, mamy do czynienia z klasycznym, a zarazem nieklasycznym ujęciem pracy doktorskiej. Najczęściej Autor dysertacji to rozpoczynający przygodę z nauką doktorant lub praktyk, którego działalność zawodowa, czasami społeczna i zainteresowania skłania do badań i przygotowania rozprawy. W tym przypadku Autorka Megi Bibiluri, jest gruzińską działaczką pozarządową, założycielką i dyrektorką organizacji pozarządowej Public Union Bridge of Friendship “Qartlosi”, zajmującej się pojednaniem gruzińsko-osetyjskim, pomocą osobom dotkniętym skutkami konfliktu w Osetii, w szczególności uchodźcom oraz rozwojem społecznym regionu, ze szczególnym uwzględnieniem aktywizacji młodzieży i kobiet. Wydała książkę pt.: “The Other picture of war”, opowiadającą o wojnie gruzińsko – rosyjskiej z 2008 roku.

W latach 2008-09 była uczestniczką Programu Stypendialnego im L. Kirklanda na Uniwersytecie Warszawskim, w Centrum Rozwiązywania Sporów i Konfliktów ¹. Jak sama pisze o sobie, cytując dane zamieszone w mediach społecznościowych „Jest organizatorką

---

¹ <https://magazynkontakt.pl/gruzja-po-drugiej-stronie-wojny/> (dostęp:30.10.2024)

dziesiątek projektów międzynarodowych oraz założycielką kilku obywatelskich organizacji skupionych na rozwoju edukacji i demokratyzacji oraz praw kobiet. Jej działalność związana jest bezpośrednio z przeciwdziałaniem ustawie „O przejrzystości wpływów zagranicznych”, w której to walce aktywnie uczestniczy razem z innymi zaangażowanymi członkiniami i członkami organizacji pozarządowych”².

Zaprezentowana tematyka, przedmiot badań - *mediacja jako alternatywna forma rozwiązywania konfliktów wśród młodzieży*, jest wysoce interesująca, ciekawa, spełniająca funkcję poznawczą, edukacyjną, a w kontekście Gruzji i jej sytuacji politycznej od 2008 roku i ostatnich wyborów z 27 października 2024 roku bardzo potrzebna. Gruzja, przecież od 2023 roku kandyduje do UE, zatem musi wziąć pod uwagę uwarunkowania międzynarodowe, a nie gruzińsko-osetyńskiego, po obronie w formie publikacyjnej, do czego już teraz zachęcam, będzie istotne. Zatem w konkluzji wstępnej wysoko oceniam inicjatywę przygotowania pracy przez Autorkę na podstawie 3 projektów mediacyjnych realizowanych w Gruzji w sytuacji złożonej, niestabilnej, kryzysowej, ogarniętej konfliktem jako przykłady dobrych praktyk, jako bardzo potrzebną, interesującą poznawczo, tym bardziej, iż Autorce znane były tradycje gruzińskie związane z alternatywnymi formami rozwiązywania konfliktów.

Układ pracy, ustrukturyzowanie jej treści. Kompetencje teoretyczno - metodologiczne

Już tytułem wprowadzenia stwierdzam, że dla mnie praca okazała się niezwykle interesująca i wciągająca wraz z kolejnymi częściami jej studiowania. Praca liczy 380 stron wraz z załącznikami i składa się z 4 rozdziałów. Jej struktura obejmuje: stronę tytułową, spis treści, wstęp, warstwę teoretyczną, rozdział 3 i rozdział 4. Każdy rozdział zamyka podsumowanie co jest dla czytelnika wygodne w zapoznawaniu się z pracą i zachowaniem spójności tekstu. Pracę zamyka: zakończenie z wnioskami, bibliografia, a w tym obcojęzyczna z podziałem na grupy: akty prawne, strony Internetowe, bardzo rozległą grupę stanowią załączniki, bo aż 40. Zaprojektowana i przyjęta struktura pracy i dobór treści odpowiada wymogom stawianym pracom naukowym, jest logiczna, interesująca, dobrze się czyta, choć struktura pracy ma nietypowy układ i odbiega nieco od klasycznego, powielanego porządku w pracach badawczych podziału na rozdziały: teoretyczny, metodologiczny i badawczy.

Tuż po wstępie, Autorka otwiera swoje rozważania teoretyczne. W pierwszym rozdziale wprowadza nas w problematykę mediacji w literaturze przedmiotu, poprzez klasyczne

---

² M. Bibiluri, Dysertacja „Mediacja jako alternatywna forma rozwiązywania konfliktów wśród młodzieży w Gruzji – perspektywa socjopedagogiczna”, Poznań 2024, s. 5.

podejście, wskazując na historyczne korzenie mediacji oraz jej ewolucję w różnych kontekstach społecznych, podkreślając genezę alternatywnych sposobów rozstrzygania sporów (*alternative dispute resolution* [ADR]). Następnie czyni rozważania o definiowaniu mediacji, jako swoistego rodzaju fenomenie społecznym, szczególnego rodzaju działalności człowieka, a zatem trudnej do zdefiniowania, prezentując wielość podejść teoretycznych, aż po współczesne przyjęte przez Unie Europejską.

Zwracając uwagę na fakt, że mediacja jest procesem niejednorodnym i wykorzystywanym w wielu różnych sytuacjach, Autorka prezentuje ideę, cele i cztery podstawowe zasady mediacji: dobrowolność, bezstronność, neutralność oraz poufność, obowiązujące w mediacji. Będąc konsekwentną w charakterystyce problematyki przedmiotu badań, przedstawia dwa rodzaje mediacji, koncentrując się na typach mediacji takich jak: rodzinna, gospodarcza, karna, nieletnich, szkolna i rówieśnicza. W dalszej części rozdziału pierwszego przedstawiono dwanaście etapów mediacji według C. Moore'a, by przejść do etapów mediacji, a następnie skoncentrować się na zadaniach mediatora na poszczególnych etapach mediacji.

Część końcową rozdziału poświęca Autorka interesującej metodzie wykorzystywanej w pracy z nieletnimi, wymagającą jednak od mediatora sporego doświadczenia, jaką jest sesja sprawiedliwości naprawczej. W mojej ocenie rozdział pierwszy jest przygotowany i przedstawiany jako spójna logiczna całość, zaprezentowana w literaturze przedmiotu.

W drugim rozdziale Autorka skoncentrowała się na formalnoprawnych zasadach funkcjonowania mediacji w Gruzji. Wydawać by się mogło, iż treści te zdominowane będą przez zapisy ustaw i innych aktów prawnych. Jednak Autorka prezentuje nam Gruzję jako państwo kontrastów, w którym nowoczesne poglądy mieszają się z tradycyjnym podejściem do życia, świata i różnych problemów. Wprowadza nas w tematykę poprzez uwarunkowania związane z wieloma tradycjami i zwyczajami w Gruzji. Robi to w sposób ogólny, ale jakże interesujący, starając się nie pominąć istotnych uwarunkowań zwianych z eksploracją naukową, zapewne z uwagi na obszerność problematyki. Jest on charakterystyczny i wystarczający w zakresie przedmiotu badań własnych. Warto odnotować, iż zwraca uwagę na to co jest istotne dla zakresu badawczego w pedagogice, tradycje w wychowaniu, proces socjalizacyjny w rodzinach gruzińskich oparty na kulturze patriarchalnej, postawy i patriotyczność gruzińską.

Poprzez kulturowe uwarunkowania wprowadza nas Autorka w genezę mediacji w Gruzji. W przeszłości w Gruzji mediator po wysłuchaniu stron podejmował decyzję, a jego podstawowym zadaniem było ustalenie prawdy. Kluczową rolę w procesie mediacji odgrywała przysięga, najczęściej na ikonę. Dawna mediacja w Gruzji łączyła w sobie elementy arbitrażu.

Nie chcąc znużyć Państwa szczegółami historycznymi, zainteresowanych zachęcam do jakże interesującej lektury dysertacji. Autorka z charakterystyczną dla siebie skrupulatnością prowadzi nas przez prezentację rozwoju mediacji jako alternatywnego sposobu rozstrzygnięcia sporów w Gruzji. Ważne jest, iż w swoich rozważaniach nie zapomniała, aby uwypuklić między starożytną gruzińską tradycją pojednania, a współczesną mediacją zarówno podobieństw, jak i różnic.

Bardzo rzetelnie Autorka zaprezentowała regulacje prawne (normy międzynarodowe, jak i normy i przepisy działające wewnątrz kraju) regulujące proces prowadzenia mediacji, a także problematykę wykształcenia i kwalifikacji mediatorów. Kluczowe w tej części pracy wydają się podrozdziały dotyczące mediacji sądowej: notarialnej, prywatnej, w sporach pracowniczych, międzynarodowej, zdalnej. Wszystkie te rodzaje mediacji występowały i występują w Gruzji, łącznie z międzynarodowymi, poprzez udział takich organizacji jak: Unia Europejska, ONZ i OBWE w rozwiązaniu konfliktu w regionie Abchazji, w którym Gruzja jest zaangażowana. W mojej opinii rozdział ten został przemyślany i przygotowany wysoce poprawnie, bez nadmiernego nasycenia go treściami prawnymi, z uwzględnieniem elementów kultury, tradycji Gruzji w mediacji, jak i istotnego wymiaru międzynarodowego, w który kraj ten jest zaangażowany oraz współczesnego wymiaru zdalnego.

W trzecim rozdziale pracy doktorskiej Autorka zaprezentowała teoretyczne podstawy mediacji rówieśniczej, w ujęciu teorii psychologicznych i pedagogicznych (integracyjna teoria pola Kurta Lewina, koncepcja hierarchii potrzeb Abrahama Masłowa, teoria rozwoju moralnego Lawrence'a Kohlberga, teoria kontroli Williama Glassera oraz teoria uczenia się opartego na współpracy Davida W. i Rogera T. Johnsonów) z uwzględnieniem wymiaru prawnego i etycznego, które stanowią podstawę programów mediacyjnych jako szczególnej formy rozwiązywania konfliktów wśród młodzieży.

Następnie Autorka koncentruje się na środowisku edukacyjnym, dla którego charakterystyczne są mediacje rówieśnicze *peer mediation*. Mediacja rówieśnicza (specyficzna formą rozwiązywania konfliktów) prowadzona przez mediatorów rówieśniczych, odpowiednio przygotowanych uczniów, zakłada reakcję na każde niewłaściwe zachowanie rówieśników. Z drugiej strony proces ten jest maksymalnie odformalizowany i unika się jakiegokolwiek naznaczania stron. Dokonując charakterystyki mediacji rówieśniczej w kontekście wychowawczym, socjalizacyjnym, spotkamy się z opisem jej procesu, który składa się z kilku etapów: przygotowanie, tworzenia, zawarcie porozumienia, które w mojej ocenie w pełni nie wybrzmiały w opisie, a do których Autorka wraca w podrozdziale im tylko poświęconych.

Istotne w mediacji rówieśniczej i szkolnej w szkołach oraz innych placówkach oświatowych standardy, stanowiące niezwykle istotny dokument, zostały zaprezentowane poprawnie. Jako pozytywne oceniam zaprezentowanie problematyki pedagogiki szkoleń w zakresie mediacji, odnoszącej się do części teoretycznej i praktycznej dla uczestników, a w szczególności komunikacji opartej na zrozumieniu - koncepcja *Porozumienia bez Przemocy* Marshalla Rosenberga, koncepcja mediacji w 5 krokach, teoriach potrzeb Abrahama Masłowa, konfliktu Johna W. Burtona, teorii modelu rozwoju człowieka Manfreda Maxa-Neefa. W konkluzji Autorka skłania się aby w programach mediacji rówieśniczej, zastosować koncepcję uczenia opartego na współpracy, rozwijaniu umiejętności komunikacyjnych, ale również na zaspokajaniu ludzkich potrzeb.

Zaproponowana analiza przykładów dobrych praktyk, wdrażania oraz promowania mediacji rówieśniczej, odnosiła się do przykładów międzynarodowych w Civil Rights Restorative Justice Project³, realizowany przez Northeastern University Law School. Projekt ten odegrał istotną rolę w rozwoju mediacji rówieśniczej, w Kanadzie. Jako pierwszy program tego rodzaju rozpoczął się w Ottawie w 1987 roku, a podobne inicjatywy rozpoczęto w większości prowincji kanadyjskich⁴, czy holenderskiej placówce w Amsterdamie – Brede School Fiep Westendorp, w której dzieci samodzielnie rozwiązują konflikty i uczą się pokojowego współistnienia.

Przywołując przykłady dobrych praktyk mediacji rówieśniczej w Polsce zaprezentowano między innymi 3 programy, wskazując na ich cele i efekty.

W części końcowej spotykamy przykłady programów mediacji rówieśniczej skierowanych do szkół średnich, realizowane w 2014 roku w Gruzji przez Gruzińskie Centrum Mediacji.

Rozdział trzeci zamykają rozważania odnoszące się do pozamediacyjnych form zarządzania konfliktami w szkole. Wprowadzenie zwraca naszą uwagę na zdobywanie i ugruntowanie świadomości obywatelskiej w Gruzji jako systematycznego i stałego procesu budowania demokracji i tworzenia instytucji państwowych po 1995 roku. W opinii Autorki, reforma edukacji zapoczątkowana w 1996 roku i drugi jej etap w 2004 roku przyniosły znaczący rozwój edukacji obywatelskiej w systemie szkolnictwa powszechnego

---

³ The Civil Rights and Restorative Justice Clinic, in conjunction with the law school's Civil Rights and Restorative Justice Project (CRRJ), to inicjatywa, której celem jest zbadanie i przywrócenie sprawiedliwości w kontekście naruszeń praw obywatelskich dokonanych w przeszłości, zwłaszcza w czasach ruchu na rzecz praw obywatelskich w Stanach Zjednoczonych. Projekt ten często skupia się na dokumentowaniu przypadków brutalności policyjnej, niesprawiedliwości oraz innych form dyskryminacji, które miały miejsce w latach 50. i 60. XX wieku.

⁴ D.W. Johnson, R.T. Johnson, Conflict resolution and peer mediation programs in elementary and secondary schools. A review of the research, „Review of Educational Research” 1996, nr. 66 (4), s. 459–506.

i zaangażowanie młodzieży w procesy polityczne i obywatelskie. W końcowej części rozdziału, w mojej ocenie spotkamy się z częścią empiryczną, związaną z analizą danych wtórnych problemów młodego pokolenia (wzrastającej liczby samobójstw, przypadkami zastraszania/przemocy wśród uczniów, bullyingu), a także z problemem konfliktów między rówieśnikami (wyśmiewania ucznia, drwiny z drugiego, przemoc fizyczna, w tym bójki, szarpanie, bicie oraz wykręcanie, rozpowszechniania negatywnych informacji o uczniach w sieci i inne). Autorka nie poprzestała na skrótowej, choć rzetelnej diagnozie opartej na analizie danych wtórnych, wskazuje propozycje rozwiązań problemów poprzez rozwinięcie różnych pozamediacyjnych form zarządzania konfliktami w obliczu historycznych i społecznych wyzwań związanych z konfliktami etnicznymi i terytorialnymi w Gruzji. Proponuje, co uważam za cenne, praktyczne rozwiązania takie jak: wprowadzać do placówek edukacyjnych rozmowy bezpośrednie i promowanie dialogu między uczniami z różnych grup etnicznych, uczestnictwo w projektach społecznych, warsztaty umiejętności społecznych, rozwijać monitorowanie i wsparcie rówieśnicze, , programy zajęć pozalekcyjnych.

Przyjęta narracja wobec przedmiotu badań w rozdziale może sprawiać wrażenie, że w pewnych częściach pracy np. podrozdział poświęcony procesowi mediacji rówieśniczej, treści tam zamieszczone spotkaliśmy już wcześniej, jest wysoce poprawna i rzetelna. Całość trzeciego rozdziału oceniam jako bardzo dobrze przygotowaną część pracy, choć wymagającą uwagi czytelnika. W mojej ocenie cała część teoretyczna została przygotowana i przedstawiona jako spójna, logiczna. Całość zaprezentowana została w krajowej literaturze przedmiotu *M. Araszkiewicz, J. Czapska, M. Pękala, K. Pleszka (red.), Mediacja. Teoria, normy, praktyka (2017)*, *M. Bialecki Mediacja w postępowaniu cywilnym (2012)*, *Bobrowicz Mediacja. Jestem za i Mediacje gospodarcze – jak mediuować i przekonywać (2008)*, *E. Gmurzyńska, R. Morek (red.) Mediacje – teoria i praktyka (2014)*, *A. Gójska, V. Huryn Mediacja w rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych (2007) i inne, i obcojęzycznej: N. Andrews, Andrews on civil processes, Intersentia, Cambridge (2013)*, *N. Alexander (ed.), Global trends in mediation, Kluwer Law International, (2006)*, *J.T. Barrett, J.P. Barrett, A history of alternative dispute resolution. The story of a political, cultural and social movement, Jossey-Bass Publishers, San Francisco (2004)*, *R. Bush, J. Folger The promise of mediation. The transformative approach to conflict (2004)*, *C. Moore Mediacje. Praktyczne strategie rozwiązywania konfliktów(2016)*, *Ronda Roberts Callister, James A. Wall, Jr, „Japanese Community and Organizational Mediations”, The Journal of Conflict Resolution 2 (41) (1997) i inne.*

Rozdział czwarty to egzemplifikacja projektów mediacyjnych realizowanych w Gruzji jako przykłady dobrych praktyk, jako metoda realizacji potrzeb społecznych. Przywołane

projekty to: „Mediacja: transformacja konfliktów w Gruzji”, „Mediacja rówieśnicza w Gruzji”, „Mediacja przez dialog: rola młodzieży w rozwiązywaniu konfliktów”. W mojej ocenie Autorka z powodzeniem wykorzystuje metodę Case study (analiza przypadku, studium przypadku) – na podstawie trzech zrealizowanych projektów prezentuje szczegółową analizę i opis pilotażowego wdrożenia mediacji w Gruzji w latach 2013–2014. W analizie i opisie z wykorzystaniem elementów statystyki, (tabele, wykresy) uwzględniono osiągnięte rezultaty, oraz wyzwania napotkane podczas implementacji, działania promocyjne mediację jako alternatywną i skuteczną metodę rozwiązywania konfliktów, możliwości adaptacji praktyk mediacyjnych z innych państw do lokalnych warunków i kultur. Autorka szczegółowo zaprezentowała opisując zrealizowane i niezrealizowane⁵ działania dokumentując je dodatkowo fotografiami. Ogromną zaletą w mojej ocenie w projekcie była znacząca ilość szkoleń, które realizowano takich jak: szkolenia specjalistyczne, staże w ośrodkach mediacyjnych w Polsce, system konsultacji i mentoringu on-line, filmy edukacyjne o mediacji w Polsce, o mediacji w Gruzji, przygotowanie materiałów promocyjnych i edukacyjnych na temat zasad i dostępności usług mediacyjnych.

Cenne jest to, że zaplanowane i zrealizowane działania podlegały ewaluacji za pomocą wywiadu poszerzonego, a na potrzeby badania ewaluacyjnego poddano analizie hasła ze strony popularnej wyszukiwarki internetowej w języku gruzińskim pojawiających się po wpisaniu kolejno i oddzielnie słów: *mediacja*, *mediator*, *konflikt*. Po szeroko zakrojonej promocji mediacji, centrum Mediacji w Gori zwróciło się z pytaniami do 129 osób, a w Tbilisi do 690. Istotnym działaniem, a jednocześnie zakończeniem projektu realizowanego w 2014 roku, była Konferencja. W projekcie uczestniczyło 49 osób i tyleż samo w ewaluacji, a w tym 25 kobiet i 24 mężczyzn. Ocena realizacji projektu została wykonana na podstawie Analizy SWOT. Dodatkowo przeprowadzono wywiady pogłębione z trzema uczestnikami szkoleń mediacyjnych oraz trzema uczestnikami szkoleń dla trenerów. Ponadto przeprowadzono wywiady z czterema pracownikami ośrodków mediacyjnych w Tbilisi i Gori.

Następnie Doktorantka dokonała analizy danych pozyskanych z projektu „Mediacja rówieśnicza w Gruzji”,. Projekt był realizowany 2015 r. w 20 szkołach na terenie regionu Shida Kartli. Projekt ten pozwolił na wprowadzenie mediacji rówieśniczych do systemu gruzińskiego i stał się podstawą do zebrania danych, które umożliwiły analizę funkcjonowania mediacji

---

⁵ W module pierwszym instytucje promujące mediację w Gruzji nie otrzymały filmu instruktażowego o mediacji, a ośrodki mediacyjne na danym etapie nie prowadziły jeszcze spraw mediacyjnych. Ich realizacja została przesunięta do modułu realizowanego w 2014 roku. M. Bibiluri, Dysertacja „Mediacja jako alternatywna forma rozwiązywania konfliktów wśród młodzieży w Gruzji – perspektywa socjopedagogiczna”, Poznań 2024, s. 169.

rówieśniczych i grup mediatorów rówieśniczych w szkołach objętych projektem. Cenne jest to, że przeprowadzono pilotaż programu w wybranych szkołach⁶. Również w trakcie realizacji tego projektu stosowano metody/techniki badawcze takie jak: sondaż, obserwacje, wywiady, rozmowy, badanie dokumentów. Analiza danych pozyskanych w projekcie wskazuje na obszerną wiedzę Doktorantki i determinację eksploracyjną np. poznanie tzw. przyczyn jawnych konfliktów i przyczyn ukrytych, które są kluczowe w procesie mediacji i działań wychowawczych. Finalnym działaniem była ewaluacja dokonań projektowych, wskazująca na pozytywne rezultaty jak i kluczowe trudności identyfikowane co do dalszych działań, ukierunkowanych na zrozumienie, adaptację i wzmocnienie procesu mediacji rówieśniczej w kontekście edukacyjnym. Po ewaluacji Doktorantka przygotowała i przedstawiała rekomendacje stanowiące kompleksowy plan działań mających na celu zainicjowanie oraz rozwój skutecznych praktyk mediacyjnych w szkołach.

Trzeci projekt „Mediacja przez dialog: rola młodzieży w rozwiązywaniu konfliktów” realizowany był przez okres 2 lat (2019-2020) w Gruzji w regionie konfliktu przez stowarzyszenie „Most przyjazny Kartłosi” oraz organizację IKV PAX Christi z Niderlandów, w ramach wsparcia finansowego UNDP. Działania w ramach projektu były nastawione na mediacje przez dialog, a tym stworzenie bezpiecznej przestrzeni do dialogu, w której młodzież obu grup etnicznych mogła otwarcie dzielić się swoimi doświadczeniami i obawami. Istotne dla działań było wzmocnienie umiejętności życiowych, a także wyposażenie uczestników w umiejętności mediacyjne i komunikacyjne, które mogły być wykorzystywane w różnych kontekstach życiowych i zawodowych, integracja międzykulturowa oraz promowanie zrozumienia i akceptacji poprzez wymiany kulturowe i integracyjne⁷.

Cechami charakterystycznymi były działania, które Doktorantka zaprezentowała (wydarzenia integracyjne, szereg szkoleń, aktywność lokalna poprzez promocję mediacji i dialog międzykulturowy, sesje refleksyjne). Ewaluacji dokonano z wykorzystaniem metody sondażu. Wartością tego projektu jak i dwu wcześniejszych było zaangażowanie się w nie młodych ludzie. To oni stają się liderami zmian w swoich społecznościach, promując postawy oparte na zrozumieniu i akceptacji różnorodności, rozwiązywaniu problemów, sporów w sposób pokojowy, przez pojednanie, zrozumienie, przez mediację.

Założenia metodologiczne zastosowane do realizacji projektów odnajdujemy w rozdziale czwartym przy analizie problemów np. na stronach 214 - 216. Jak pisze Autorka

---

⁶ M. Bibiluri, Dysertacja „Mediacja jako alternatywna forma rozwiązywania konfliktów wśród młodzieży w Gruzji – perspektywa socjopedagogiczna”, Poznań 2024, s. 208.

⁷ Tamże, s. 253.

„Praca doktorska przedstawia szczegółową analizę pilotażowego wdrożenia mediacji w Gruzji w latach 2013–2014, z uwzględnieniem osiągniętych rezultatów oraz wyzwań napotkanych podczas implementacji⁸” co przyjmuję jako cel pracy. W realizacji projektu pierwszego Autorka wykorzystywała kilka metod/technik badawczych, a w tym takie jak: obserwacja, eksperyment, analiza dokumentów, analiza statystyczna, sondaż, wywiady, Analiza SWOT, co wskazuje na Jej gruntowną wiedzę metodologiczną.

Jak wspominałem Autorka w mojej ocenie zastosowała metodę analizy i Case study (analiza przypadku, studium przypadku) – na podstawie trzech zrealizowanych projektów.

Ponadto Autorka z powodzeniem korzystała, pisząc pracę doktorską z metody analizy danych wtórnych opublikowanych, a wykonanych przez Krajowy Urząd Statystyczny Gruzji, UNICEF Georgia i Narodowe Centrum Kontroli Chorób i Zdrowia Publicznego badania MICS (Multiple Indicator Cluster Survey) z lat 2018–2019 dotyczące oceny ludności, z danych z 2017 roku, według badania UNICEFF dotyczącego dobrostanu ludności Gruzji, z danych z 2016 roku opublikowanych na stronie Narodowego Centrum Egzaminacyjnego Gruzji, a oceniających poziom wiedzy dziewięcio- i dziesięciolatków. Ponadto korzystała z danych według badania STEPS z 2016 roku przeprowadzonego przez Centers for Disease Control i danych z badania ESPAD w Gruzji dotyczącego używanie alkoholu, tytoniu i narkotyków wśród uczniów. Autorka korzystała również z danych z badań przeprowadzonymi przez A. Zolotora, L. Saralidze, N. Goguadze i M.A. Lynch⁹ w Gruzji wśród uczniów zarówno w stolicy, jak i w innych regionach. W realizacji badań w trakcie projektów wykorzystywano szereg narzędzi badawczych, które stanowią załączniki do pracy.

Konkluzja końcowa

Przedstawiona rozprawa doktorska Pani Megi Bibiluri nt. Mediacja jako alternatywna forma rozwiązywania konfliktów wśród młodzieży w Gruzji – perspektywa socjopedagogiczna, napisana pod kierunkiem prof. dr hab. Agnieszki Cybal-Michalskiej dr h. c., Promotorka pomocnicza: prof. UAM dr hab. Barbara Jankowiak spełnia wymogi stawiane pracy doktorskiej: wskazuje na bardzo rozległą wiedzę tematyczną Doktorantki w dyscyplinie pedagogika i dyscyplinach pokrewnych. Tak zaprezentowana mediacja to złożone zagadnienie, wymagające uwzględnienia zarówno aspektów pedagogicznych, psychologicznych, społecznych, rozwojowych, a także kulturowych i historycznych. Z tego zadania w mojej ocenie Doktorantka wywiązała się w stopniu bardzo dobrym. Doktorantka posiada umiejętność

---

⁸ Tamże, s. 164.

⁹ A. Zolotor, L. Saralidze, N. Goguadze, M.A. Lynch, *National study on school violence in Georgia*, PHMDFG Georgia 2018.

samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, a rozwiązanie problemu i zaprezentowane analizy wyników mają duże znaczenie i mogą zostać wykorzystane w praktyce pedagogicznej i edukacyjnej, organizacyjnej w systemie oświatowym.

Działając na podstawie art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce wnioskuję aby dopuścić Panią Megi Bibilurię do kolejnych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie Pedagogika.

Pomimo swoich spostrzeżeń, głównie natury metodologicznego uporządkowania, bo edytorsko-stylistyczne błędy, które występują sporadycznie zapewne zostaną poprawione, jeśli Autorka zdecyduje się na publikację, do czego gorąco zachęcam, wnioskuję o wyróżnienie pracy. W mojej ocenie przemawia za tym zaprezentowana problematyka oparta na zrealizowanych projektach, co jeszcze w naszej dyscyplinie jest rzadkością, gdzie implementacja wyprzedziła opracowanie. Skala działania praktycznego ma wymiar międzynarodowy, a całościowe ujęcie i opis w mojej ocenie jest bardzo dobry. Swoją determinacją i zaangażowaniem na rzecz działań edukacyjnych iświadościowych swojego społeczeństwa Doktorantka imponuje. Publikacja doktoratu (w języku gruzińskim, angielskim) i wyróżnienie w mojej ocenie ma też wymiar międzynarodowy, który dla Gruzji jest ogromnie potrzebnym wsparciem w normalizacji życia społecznego, międzynarodowego na drodze pokojowego pojednania.

Gratuluję Doktorantce i składam gratulacje opiekunowi naukowemu Pani prof. dr hab. Agnieszki Cybal-Michalskiej dr h. c., i Promotorowi pomocniczemu Pani prof. UAM dr hab. Barbara Jankowiak.

W mojej ocenie istotne, a nawet najistotniejsze jest to iż specyfika działań edukacyjnych w rejonach objętych konfliktami (wojną) wymaga nie tylko elastycznego dostosowania programów nauczania, metod dydaktycznych, wsparcia psychologicznego do unikalnych wyzwań i potrzeb tamtejszych społeczności, działań logistycznych, ale determinacji, odwagi osób je realizujących. W mojej ocenie Doktorantka taką odwagę posiada i ją zaprezentowała w działaniu, pokonując wiele barier i bezpośrednio angażując społeczności lokalne w proces mediacji.

dr hab. Marek Walancik, prof. AWSB